

ČINA TĚŽÍ ZE STATUSU OPOZDILCE. „Číňané mohou rovnou přejímat to, co již někde jinde ve vyspělém světě funguje. Nemusejí riskovat nákladné uvádění něčeho, co se v praxi neujme,“ říká čínský ekonom Justin Yifu Lin.

Nedezertoval jsem. Byl to návrat do vlasti

JUSTIN YIFU LIN, bývalý hlavní ekonom a viceprezident Světové banky, říká: „Lidé vždy chtějí mít všeho více. A touží se mít stále lépe. S jídlem roste chuť. To je ale vlastně motor hospodářského růstu a celkového rozvoje.“

Vztahy mezi Čínou a Japonskem jsou v poslední době značně napjaté. Známy ekonom Nouriel Roubini dokonce srovnává letošní rok s rokem 1914: prý může tak jako tehdy propuknout válka, nyní právě mezi dvěma asijskými velmocemi. Souhlasíte s tím?

Zprv musím říct, že doufám, že k žádné válce nedojde. Takový záměr Čína rozhodně nemá. Je však třeba zastávat rozhodný postoj v teritoriálních otázkách. A ty ostrovy, o něž je spor veden, náležejí historicky Číně, nikoli Japonsku. Japonská armáda je okupovala na sklonku 19. století.

Takže myslíte, že k válce nedojde?

Čína chce dále zachovat mírové prostředí. Ten region nebyl svědkem žádných bojů od konce druhé světové války a mělo by to tak zůstat.

Jenže je svědkem poměrně vypjatých vztahů. A nejen Čína s Japonskem, ale i třeba s Tchaj-wanem. Zrovna ty se sice v posledních letech uklidnily, ale váš životní příběh jejich předchozí značnou problematičnost dobře odráží. Zamlaďte dezertoval z tchajwanské armády na území pevninské Číny (viz *Zběhlý zběh*). Proč? Nedezertoval jsem. Prostě jsem se jen chtěl vrátit z Tchaj-wanu zpět do konti-

nentální Číny. Stejně jako se Američané vracívají z Havaje na kontinentální část Spojených států.

Muselo to být náročné rozhodnutí. Svou těhotnou ženu a vlastně celou rodinu jste tím pádem na dlouhá léta opustil.

Bylo to složité, máte pravdu.

Prý jste úzínu přeplaval za použití basketbalových míčů...

Nerad bych se k tomu všemu vracel. Je to už historie.

V Číně jste se dokázal rychle prosadit. Když metropoli Peking navštívil Theodore Schultz, laureát Nobelovy ceny za ekonomii, tlumočil jste mu. Pak vás pozval na studia do Chicaga. Čím jste na něho zapůsobil?

Měl jsem štěstí. Vlastně mám štěstí po celý svůj život. Myslím, že na něho udělal dojem můj tlumočnický výkon. Schultz byl proslulý svou schopností rozpoznat talent. Pochopitelně v té době nebylo vůbec obvyklé, aby americký profesor učinil tak velkorysou podporu čínskému studentovi.

Po návratu do Číny jste byl vůbec prvním absolventem oboru společenských věd s diplomem z americké univerzity.

Ano. Ale můj příjem dělal pouze čtyřicet dolarů měsíčně.

I z toho je patrné, že Čína je dnes už úplně někde jinde. Navzdory enormnímu zbohatnutí země (například mezi lety 1990 a 2005 vzrostl čínský hrubý domácí produkt na hlavu 3,4krát) však Číňané nejsou o nic spokojenější než dříve, jak ukazují průzkumy veřejného mínění. Proč?

Lidé vždy chtějí mít všeho více. A touží se mít stále lépe. S jídlem roste chuť. To je ale vlastně motor hospodářského růstu a celkového rozvoje. Kdyby se lidé nechtěli mít lépe, nikdy by ani nevyměnili jeskyně za chýše a jiná první jednoduchá přístřeší. Jsou snad v České republice všichni spokojeni?

Ne. Spíše naopak.

No vidíte. Přitom jste na tom ekonomicky poměrně velmi dobře. Jde totiž o univerzální princip ekonomie: tužby lidí neznají hranic.

A tenhle princip také nezná hranic, těch politických? Platí jak v Číně, tak v Česku a všude jinde?

Jistě. Dám příklad. V současnosti lidé v Číně uvádějí, že je trápí především tři zásadní věci: příjmová nerovnost, korupce a znečištění životního prostředí. Vezmeme si další východoasijské ekonomiky, třeba zmíněný Tchaj-wan a Japonsko a Jižní Koreu. Díky ekonomickému růstu posledních desetiletí se v těchto zemích podařilo přivít příjmové nůžky. S korupcí se tam pochopitelně potýkají, není ovšem tak rozbujele jako v řadě rozvíjejících se ekonomik. A rovněž jejich životní prostředí se nesmírně zlepšilo. Ale schválně zkuste kteroukoli z těchto zemí navštívit. Co zjistíte? Jsou tam lidé spokojeni? Ne, nejsou.

Už mají zase nové tužby.

Přesně tak. Děkala jim vrásky příjmová nerovnost. Také korupce. A rovněž je tížilo znečištěné prostředí. Vše se zlepšilo. Jenže se objevily nové věci, které je nyní třeba zlepšit, aby „konečně mohli být šťastní“. A stejné to bude v Číně. Až Číňany podobným způsobem přestane rmoutit příjmová nerovnost, rozbujele úplatkářství a smog, objeví se zase nové problémy. A nové tužby. Bez nich však, jak jsem říkal, by ekonomický rozvoj vůbec nikdy nenastal.

Podle řady ekonomů čeká bouřlivý ekonomický rozvoj Afriku. Nadějně vyhlídky černého kontinentu byly častým tématem letošního ekonomického fóra v Davosu. Myslíte, že se naplní? To bude záležet na okolnostech. Je jasné, že s tím, jak se z Číny stává stále vyspě-

Zběhlý zběh

Justin Yifu Lin je bezesporu zběhlý ekonom. Vždyť se jako vůbec první Číňan – a vlastně i jako první představitel rozvíjející se ekonomiky – stal hlavním ekonomem Světové banky. „Byl jedním z lidí, kteří přivedli do Číny tržní ekonomiku,“ podotýká na jeho adresu Joseph Stiglitz, laureát Nobelovy ceny za ekonomii, jenž rovněž působil jako hlavní ekonom Světové banky. Jenže tenhle zběhlý ekonom je evidentně také zběhem. Jakkoli svoji dezerci v rozhovoru bagatelizuje, pokud se k ní tedy vůbec vyjadřuje, skutečnost je taková, že ještě docela nedávno mu na Tchaj-wanu hrozil trest smrti. Když v roce 2002 skončil Linův otec, nemožil syn ani přijet na pohřeb. Tchajwanské ministerstvo obrany totiž dalo zřetelně najevo, že pokud na půdu ostrova vstoupí, otce může velice rychle následovat. Co přesně a proč se v květnu 1979 stalo, to ví nejspíše jenom Lin sám. Příběh se nej-

lejší ekonomika, se otevírá možnost pro dosud chudé země, aby zaplnily její někdejší místo a v mnohem vyšší míře než dnes se soustředily na průmyslovou výrobu v odvětvích, kde bude přínosně využita jejich levná pracovní síla. Pokud se této příležitosti chopí, mohou růst stejně dynamicky jako Asie. Přesně v souladu se schématem letících hus.

Prosím?

V šedesátých letech ho popularizoval jistý japonský badatel. Asie podle něho měla Západ dohánět ve formaci, která připomíná hejno hus. První v pořadí je Japonsko, následují „asijské tygři“ Jižní Korea, Tchaj-wan, Singapur a Hongkong. No, a pak třetí vlna zemí – Čína, Vietnam, Filipíny a další. Japonsko kdysi zaplnilo místo, které uvolnily Spojené státy. V padesátých a šedesátých letech mohutně přešlo na průmyslovou výrobu náročnou na pracovní sílu. Uspělo. A svůj průmysl dále sofistikovalo tak, že v něm začalo hrát prim kapitálové vybavení – například hi-tech výrobní linky – namísto lidské pracovní síly. Tuto „mezeru“ zaplnila Korea a další „tygři“ s levnější cenou práce. A ty zase vystřídala Čína a spol.

A nyní probíhá další „strídání stráží“.

Ano. Čínský průmysl se sofistikuje a je stále závislejší spíše na kapitálovém vy-

Justin Yifu Lin (61)

Původem tchajwanský ekonom s prvotními vzděláními i pohnutým životním osudem (viz *Zběhlý zběh*) působil v letech 2008 až 2012 jako hlavní ekonom Světové banky. Založil Čínské centrum ekonomického výzkumu a v současnosti je čestným děkanem Pekingské univerzity.

častěji vypráví taktó: Lin Čeng-i (původní Linovo jméno), muž s parádní armádní kariérou v tchajwanském vojsku, vlastně takřka národní hrdina, vzal pár velmi citlivých dokumentů a popadl také dva basketbalové míče, s jejichž pomocí přeplaval úzínu oddělující Tchaj-wan od pevninské Číny. Ve své domovině nechal těhotnou ženu i tříleté dítě. Tchajwanské úřady ale nejprve jeho čin „přikryly“ – prohlásily, že padl v boji.

Lin se v pevninské Číně rychle zorientoval, v roce 1982 absolvoval magisterské studium marxistické ekonomie na Pekingské univerzitě. A o čtyři roky později získal doktorát na Chicagské univerzitě. V Americe se také po letech konečně shledal s manželkou a dětmi. Tchajwanské ministerstvo obrany ale na něho roku 2000 vydalo zatykač pro spáchání velezrady. Naštěstí pro Lina nejde o zatykač mezinárodní...

bavení než na lidské práci. Africké země, které disponují levnou pracovní silou, se tedy mohou chopit příležitosti a stát se průmyslovými ekonomikami.

Nekoliduje to ale s vaším obrázkem budoucího vývoje, v němž Čínu optimisticky vykreslujete jako zemi, která je schopna každoročně růst osmiprocentním tempem až někde do roku 2030? Nezpůsobí přechod na kapitálově intenzivní průmyslovou výrobu výrazné zpomalení průměrného tempa růstu?

Jsem přesvědčen, že Čína může velmi vysoká tempa růstu udržet opravdu dlouho. Bude totiž stále těžit z té výhody, že dohání nejvyspělejší globální ekonomiky. Číňané tedy mohou rovnou přejímat to, co již někde jinde ve vyspělém světě funguje. Nemusí riskovat nákladné uvádění něčeho, co se v praxi neujme. Mohou se poučit z chyb, které v minulosti učinili jiní. Říkám tomu status opozdilce. Myslím, že Čína svůj opožděný vstup mezi globální ekonomickou elitu dokáže vysoce kapitalizovat.

Čína se v řadě ohledů může počítat mezi technologicky vyspělé ekonomiky. Svědčí o tom například tamní rozmach elektronické měny bitcoin, který nemá jinde ve světě obdoby. Myslíte, že bitcoin je perspektivní platební systém?

Myslím si, že bez politického krytí – aniž by se stal oficiálně uznávanou měnou – nikoli. Kdokoli jiný totiž může snadno vytvořit obdobnou elektronickou měnu.

Získá nakonec bitcoin politické krytí?

Nemyslím.

Navzdory tomu, že je mezi Číňany velmi populární?

To sice je, ale vláda mu nikdy podporu nevyjádřila.